

Kriittisen naturalismin 11 teesiä¹

1. Luonto, jonka käsite ja todellisuus kuviteltiin jo ylitetyiksi, on palannut oman alistamisensa voimasta aikakautemme tunnusmerkiksi.

2. Luonto tulvimassa yli rajojensa, populaatiot paossa yli rajojen, sairaalat ääriään myöten täynnä, pakahduttava ilmastoahdistus. Luonnon alistamisen oireet ovat käymässä sietämättömiksi. Ja silti: katastrofeista ei välttämättä seuraa yhteiskuntien uudistuminen. Ne voidaan hallinnollistaa pysyviksi. 2020 saattaa jatkua.

3. Käsitteemme ja teoriamme luonnosta eivät ole viatomia. Ne ovat osallistuneet tuhon aikaansaamiseen ja ne osallistuvat sen jatkamiseen. Järkiperäinen vastaus aikamme katastrofeihin edellyttää, että saamme otteen sekä nykyisistä elämänrealiteeteistamme että niitä ylläpitävistä kuolleista ajattelutavoista. Tämä on ollut kriittisen teorian keskeinen tavoite, ja kriittinen naturalismi uudistaa sen aikakautemme tarpeisiin.

4. Niin kutsuttu naturalistinen virhepäätelmä ei liene suurempi vaara kuin globaali ilmastomuutos, metaboliset repeämät ja eläinperäiset pandemiat. Päinvastoin yhteiskuntafilosofia, joka abstrahoituu luonnosta, on luonnosta riippumattomuuden kuolettavan illuusion peilikuva.

5. Vapaus luonnosta ja luonnon alistaminen ovat saman kolikon kaksi puolta. Emansipaatio voi tarkoittaa vain vapautumista luonnossa.

6. Kriittinen teoria on useimmiten vain eri tavoin *denaturalisoinut* sosiaalisuutta, mutta yhtä tärkeää on sen *uudelleennaturalisointi*. Yhteiskunnalliset valtasuhteet ovat materiaalisesti, biologisesti, teknologisesti, kehollisesti ja institutionaalisesti ruumiillistuneita, ja samoin on vastarinta niitä vastaan.

7. Normativistinen kriittinen teoria on katsonut tehtäväkseen yhteiskuntakritiikin mittapuiden rekonstruoinnin, mutta kriittiselle naturalismille tämä ei riitä. Se rekonstruoi *sosiaalisen elämän* ylipäätään, ja erityisesti yhteiskuntien suhteet niiden luonnollisiin ympäristöihin sekä rakennettiin, ymmärtäen itsensä välttämättömäksi tekijäksi yhteiskunnallisessa muutoksessa.

8. Luonnolliset (inter)subjektiiviset määreet – vietit, impulssit, affektit – voivat toimia kriittisinä voimina vapautumisen palveluksessa. Vaikkakin aina sosialistuneita, ne eivät ole loputtoman muovautuvia, ja ne voivat toimia jäykistyneitä normeja ja rakenteita vastaan. Kriittiselle naturalismille luonnolliset määreemme ja pyrkimyksemme niiden uudelleensuuntaamiseen ovat yhtä tärkeitä.

9. Luonnolla on historiansa, jotka ovat kontingentteja ja moninaisia. Mutaatio ja variaatio ovat sen olennaisia tai-

pumuksia. Kriittinen naturalismi käsittää luonnon yhtä lailla järjestäytyneenä kuin kaoottisena, aina vakauden sekä epävarmuuden välitilassa. Ohimenevyys kuuluu sen luonteeseen.

10. Perinteisen naturalismin yhden luonnon ja yhden tieteen illuusio heijastaa kapitalististen yhteiskuntien tuhoisaa taipumusta redusoida luonto resurssiksi. Se sivuuttaa niin tieteen kuin arkisten ja esteettisten luontokokemustemme moninaisuuden. Se myös köyhdyttää luontokokemusten etnografisen ja kulttuurisen vaihtelevuuden. Tämä moninaisuus on voimavara naturalistiselle yhteiskuntakritiikille.

11. Kriittinen naturalismi ylläpitää utooppista pyrkimystä luonnon ja yhteiskunnan suhteen uudelleenkuvittelemiseen. Se kutsuu artikuloimaan ja kokeilemaan sellaisia inhimillisiä elämänmuotoja, jotka ovat sekä kestäviä että niissä elävien yksilöiden vapaasti hyväksymiä.

*Englannin kielestä suomentaneet
Heikki Ikäheimo ja Arvi Särkelä*

Viite

- 1 Teesit ovat osa joulukuussa 2022 julkaistua *Kriittisen naturalismin manifestia*. Manifesti on kokonaisuudessaan luettavissa alkukielellä osoitteessa: krisis.eu/article/view/38637. Sen teesi- ja fragmenttiosiot on julkaistu erikseen taideteosten kera osoitteessa: www.criticalnaturalism.com.

Saatteeksi manifestiin

Krisis-lehdessä ilmestynyt ”Critical Naturalism: A Manifesto” koostuu kolmesta osasta: teeseistä, laajasta käsitteellisestä ja historiallisesta taustoituksesta sekä fragmenteista, jotka hahmottelevat erilaisia tapoja esittää naturalistista yhteiskuntakritiikkiä. Manifestin esipuheessa kirjoittajat haastavat filosofisen, taiteellisen ja tieteellisen yhteiskuntakritiikin harjoittajat ottamaan vakavasti sisäiseen ja ulkoiseen luontomme kytkeytyvät yhteiskunnalliset haasteet. Heidän tavoitteenaan on luoda keskustelualusta nykyisen kriittisen teorian kohtaamien ongelmien käsitteelyyn. *niin & näin* vastaa kutsuun julkaisemalle ohessa suomennoksen teeseistä, kaksi kommenttipuheenvuoroa manifestiin ja poimintoja taiteilija Onerva Luoman manifestia tukevasta teoskokonaisuudesta *Hortus Siccus*. Toimitus toivottaa jatkokeskustelun aiheesta tervetulleeksi.